Natura 2000-handleplan

Kastbjerg Ådal

Natura 2000-område nr. 223
Habitatområde H223

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse 2
Baggrund 3
Sammendrag af den statslige Natura 2000-plan 4
Mål for planperioden 6
Forventede metoder og forvaltningstiltag 8
Prioritering af den forventede forvaltningsindsats 10
Forventet effekt 11
Bilag 1: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag 13
Bilag 2: Fordeling af indsats mellem handleplan-myndigheder 14
Bilag 3: Kort med kortlagte naturtyper samt potentielle områder for ny habitatnatur 15
Bilag 4: Forklaring af Natura 2000-begreber m.m. 16

Natura 2000-handleplan Kastbjerg Ådal er lavet i et samarbejde mellem Naturstyrelsen, Mariagerfjord Kommune og Randers Kommune.
www.nst.dk www.randers.dk www.mariagerfjord.dk

2012

Forside: Opret kobjælde i Lambækdal på nordsiden af Kastbjerg Ådal. I baggrunden ses Dyrby Krat.
Foto: Pia Boisen Hansen.

ISBN 978-87-995715-0-5

Må citeres med kildeangivelse.

Baggrund

Der er udarbejdet statslige Natura 2000-planer for 246 Natura 2000-områder, som kan findes her: Natura 2000-plan.

Denne handleplan er en udmøntning af Natura 2000-plan for område 223 Kastbjerg Ådal.

Handleplanen er udarbejdet af Naturstyrelsen, Mariagerfjord Kommune og Randers Kommune.

Hver kommune er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører kommunens geografiske område på land og kystnære områder - bortset fra skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Hver kommune sikrer gennemførelse for sit område inden udgangen af år 2015.

Naturstyrelsen er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Naturstyrelsen sikrer gennemførelse af disse dele af handleplanen inden udgangen af år 2021.

Handleplanen er udarbejdet med hjemmel i miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 932 af 24/9 2009), bekendtgørelse nr. 1117 af 25/11 2011om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner og bekendtgørelse nr. 1116 af 25/11/2011 om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning.

Det fremgår af lovgivningen:

- at en handleplan skal indeholde:
  - en prioritering af handleplan-myndighedens forventede forvaltningsindsats i planperioden
  - en angivelse af mål og forventet effekt for de enkelte aktiviteter
  - de forventede metoder og forvaltningstiltag, som handleplan-myndigheden vil tage i brug for at forbedre naturtilstanden eller fastholde gunstig bevaringsstatus
- at en handleplan ikke må stride imod retningslinjer fastsat i den statslige Natura 2000-plan.
- at en handleplan skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelse af handleplanen.

Alle myndigheder skal i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt lægge Natura 2000-planen og -handleplanen til grund.

I handleplanen anvendes en række Natura 2000-begreber m.m., som er defineret nærmere i bilag 4.

Sammendrag af den statslige Natura 2000-plan

for område nr. 223 Kastbjerg Ådal.

Områdebeskrivelse
Natura 2000-området omfatter hele Kastbjerg Ådal, dalene omkring Østerkær Bæk, Gloudal Bæk og Kjellerup Sø samt kystskrænter og en lille del af Mariager Fjord. Kastbjerg Ådal er på lange strækninger meget bred og flad med udbredte eng- og mosearealer, mens den på andre strækninger er dybt nedskåret med markante ådalsskrænter.

I den vestligste del af habitatområdet ligger den tørlagte sø, True Sø, der afvander mod vest til det tilgrænsende habitatområde nr. 30 (Skals Ådal mv.).

Det samlede areal af Natura 2000-området er på ca. 1.130 ha.

Vigtigste naturværdier
Dalbunden i hele Natura 2000-området indeholder et meget stort antal rigkær og kildevæld med en meget artsrig flora, der omfatter flere orkidéer og andre sjældne arter, blandt andet de meget sjældne rust-skæne og blank seglmos.

På ådalsskrænterne findes artsrige overdrev på sur bund, enkelte heder samt skov. Det største skovområde er Dyrby Krat, som indeholder ekstensivt drevet egekrat, flere steder med kvæggræsning.

Ud til Mariager Fjord findes veludviklede kalkoverdrev, fladt marint forland med strandeng, strandoverdrev og rigkær. Området inkluderer desuden en lille, lavvandet del af fjorden og en mindre lagune.

Kastbjerg Å fødes af et stort antal vandrige kilder for foden af ådalsskrænterne og åen er derfor primært grundvandsfødt. Vandløbene i området er på stort set hele forløbet kraftigt regulerede.

Området er levested for en stabil odderbestand samt stor vandsalamander og tre arter af vindelsnegl.

Trusler mod områdets naturværdier
Der er foretaget en tilstandsvurdering for de fleste af områdets naturtyper, og truslerne mod udpegningsgrundlaget er registreret. De væsentligste trusler er nævnt her:

Den største trussel mod områdets store naturværdier er tilgroning med træer, buske og høje urter pga. manglende drift og afgræsning. Afvanding og tilgroning med invasive arter er også en trussel for naturværdierne flere steder i området. En del af de naturtyper, som området er udpeget for at beskytte, vurderes at være påvirket af både luftbåren kvælstofbelastning og næringsbelastet grund- og overfladevand. Hårdhændet vedligeholdelse kan true vandplantefloraen i områdets vandløb.

Målsætning
Den overordnede målsætning for området er at sikre eller genskabe en sammenhængende lysåben natur gennem hele ådalen og langs kysten. Områdets truede naturtyper som rigkær, sure overdrev og kalkoverdrev og deres karakteristiske arter skal prioriteres højt. Sammenhængen og naturtilstanden af områdets artsrige stilkege-krat skal også sikres, og vandløbene skal fremstå i

gunstig naturtilstand med gode fysiske ogkemiske forhold og kontinuitet. Over halvdelen af arealet med lysåbne naturtyper skal være i høj naturtilstand og resten som minimum i god naturtilstand.

Indsats
Indsatsen vil helt overvejende dreje sig om at sikre og/eller genindføre lysåbne forhold ved rydning af vedplanter og genindførsel af drift af de lysåbne naturtyper (græsning). For de vandafhængige naturtyper skal en hensigtsmæssig hydrologi sikres, ligesom der skal sikres gode levesteder for vindelsnegle, odder og stor vandsalamander. Tilførslen af næringsstoffer til hav, vandløb, søer og kildevæld reguleres via vandplanen. Skovnaturtyper sikres ved indgåelse af aftaler. Der foretages en udvidelse og sammenkædning af forekomster af kildevæld og de truede naturtyper rigkær og overdrev, hvor det naturmæssigt er muligt.

Oversigt over de væsentligste virkemidler til gennemførsel af denne plan:

Indsats	Stort omfang	Mindre omfang	Undersøges nærmere	Ikke relevant
Rydning, fjernelse af uønsket opvækst Herunder bekæmpelse af invasive arter	X			
Forbedring af hydrologi Fx ved at standse dræning, genoprette vandløb, fjerne diger	X			
Ekstensiv drift Fx indførsel eller opretholdelse af græsning, høslet mm.	X			
Sikring af arealer Sikring af natur der ikke pt. er beskyttet (fx stenrev og skovnatur)	X			
Reducere forstyrrelser			X	
Forbedring/sikring af levesteder Fx ved etablering af vandhuller, sikring af redetræer eller større fouragerings- eller yngleområder			X	
Sammenkædning af Naturarealer Fx ved udlæg af naturarealer til samdrift af mindre og adskilte naturområder.	X			

Mål for planperioden

(Natura 2000-planens indsatsprogram)

Natura 2000-planens indsatsprogram er bindende retningslinjer for handleplanen i første planperiode, og anvendes derfor som handleplanens mål. Dette indsatsprogram skal være gennemført med udgangen af år 2015, dog år 2021 for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Indsatsprogrammet vedrører alene naturtyper og arter, som er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, jf. bilag 1.

Indsatsprogrammet er på side 28 i Natura 2000-planen.

Her er et sammendrag af Natura 2000-planens indsatsprogram:

Naturtyper

- Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi i strandenge, hængesække, kildevæld samt rigkær. Det undersøges nærmere, hvor der er behov for at skabe en mere hensigtsmæssig hydrologi i skovnaturtyperne, og disse steder sikres den for skovnaturtyperne mest hensigtsmæssig hydrologi.
- De lysåbne terrestriske naturtyper skal sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje.
- Skovnaturtyperne sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje, eller udlægges i særlige tilfælde til urørt skov.
- Invasive arter som vandpest, rynket rose og bjerg-fyr og problemarter som gyvel bekæmpes og deres spredning forebygges så vidt muligt og vha. bedst kendte metode.
- Arealet af tør hede, surt overdrev og rigkær udvides og søges sammenkædet.
- Arealet af kildevæld søges udvidet ved at kilder med unaturlig hydrologi genoprettes/restaureres.
- Konstaterede forekomster af habitatnaturtyper, der ikke er omfattet af lovgivningen, sikres mod ødelæggelse.
- Det samlede areal af sure overdrev og tør hede søges udvidet med i størrelsesordenen 8-10 ha og rigkær søges udvidet med i størrelsesordenen 10 ha. Arealudvidelserne foretages så vidt muligt i tilknytning til forekomster med høj artstilstand (artsklasse I). Små bestande af karakteristiske arter for surt overdrev søges sikret i sammenhæng med nærliggende forekomster.

Arter

- Der sikres velegnede levesteder for blank seglmos, kildevælds-, sump- og skæv vindelsnegl samt odder og stor vandsalamander.
- Der sikres levesteder med hensyntagen til odderens sårbarhed overfor forstyrrelse.
- Levesteder for kildevælds- og skæv vindelsnegl udvides ved at sikre/genoprette tilgrænsende potentielle områder.
- Levestedet for blank seglmos søges udvidet ved indførelse af hensigtsmæssig drift eller pleje.

Indsatser som forventes gennemført via anden planlægning end handleplanen:

Husdyrgodkendelsesloven: Reduktion af kvælstof-deposition fra luften på områdets naturtyper sker ved administration af denne lov.

Vandplanen: Regulerer tilførslen af næringsstoffer for marine naturtyper, søer og vandløb. Vandløb med vandplanter sikres gode fysiske og kemiske forhold samt kontinuitet i det omfang det ikke er i modstrid med opnåelse af gunstig bevaringsstatus for den truede naturtype rigkær.

Strategisk Miljøvurdering

Jævnfør lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 om miljøvurdering (miljøvurderingsloven) skal der foretages en miljøvurdering af planer og programmer, der omhandler fysisk planlægning og arealanvendelse, eller som kan påvirke et internationalt beskyttelsesområde væsentligt.

Det foreliggende forslag til handleplans indhold er i vidt omfang baseret på Natura 2000-planens forslag til foranstaltninger. Da det konkrete forslag til handleplan ikke sætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser end det, der fremgår af Natura 2000-planen, vurderes forslaget til handleplan ikke at være omfattet af lov om miljøvurdering af planer og programmer.

Forventede metoder og forvaltningstiltag

Her angives de metoder og forvaltningstiltag, som forventes at skulle anvendes for at opfylde handleplanens mål (Natura 2000-planens indsatsprogram).

Den konkrete indsats på et areal forventes i stort omfang udmøntet ved, at lodsejeren søger om tilskud fra en række særlige tilskudsordninger under Landdistriktsprogrammet. For nærmere information henvises til NaturErhvervsstyrelsen og – for skovbevoksede arealer – til Naturstyrelsen.

Naturtyper

I tabel 1 angives de forventede metoder og forvaltningstiltag for *naturtyperne* på udpegningsgrundlaget, jf. bilag 1. Tabellen er inddelt i 3 grupper:

- Lysåbne naturtyper, inkl. sø- og vandløbsnaturtyper (se bilag 4).
- Skovnaturtyper (se bilag 4).
- Ny habitatnatur (dvs. forventede udvidelser af naturtyperne).

Hovedparten af arealet med naturtyper er kortlagt, og kan ses på hjemmesiden PRIOR.
I tabel 1 er der et skøn over omfanget af de enkelte metoder og forvaltningstiltag for de kortlagte naturtyper samt et skøn over omfanget af ny habitatnatur. I den forbindelse skelnes mellem "Igangværende indsats" og "Behov for ny indsats", da der allerede er igangværende indsatser i Natura 2000-området, der bidrager til at opfylde handleplanens mål.

Arealer angivet i tabel 1 er potentielle bruttoarealer, der vil blive undersøgt nærmere i planperioden mhp. at vurdere gennemførlighed. Indsatsens præcise omfang i planperioden vil bero på en biologisk, teknisk og økonomisk vurdering og vil sikre Natura 2000-planens målopfyldelse ved at:

- Arealer med disse naturtyper indenfor Natura 2000-området ikke går tilbage
- Tilstanden samlet set ikke forringes i denne planperiode.

Hvor der i Natura 2000-planen er angivet eksakte antal hektar, er disse antal også normsættende for handleplanens ambitionsniveau og der er således ikke tale om potentielle bruttoarealer. Det gælder i tabel 1 for udvidelser af naturtyper.

Særligt for skovnaturtyperne

Igangværende indsatser
Dækker skovarealer, der i hele planperioden er beskyttet ved skovlovsaftale, fredning eller lignende. I særlige tilfælde kan der være behov for en supplerende beskyttelsesindsats.

Bemærk: Træbevoksede moser, hvor vegetationen er opstået naturligt, er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 eller skovlovens § 28. Det kan omfatte 91D0 Skovbevokset tørvemose og 91E0 Elle- og askeskov. Sådanne arealer er ikke medtaget under "Igangværende indsatser" i tabel 1, selvom beskyttelsen kan være tilstrækkelig.

Behov for særlig indsats
Generelt skal der være en særlig beskyttelsesindsats af skovnatur, der er i høj tilstand. Det skal bidrage til at bevare de ekstraordinære naturværdier. Se nærmere i bilag 4 under "Skovnaturtypebevarende drift og pleje" og "Urørt skov".

Bruttoarealet for urørt skov er arealer i høj tilstand med bl.a. stor andel dødt ved, mens bruttoarealet for forbedret hydrologi er de mest tørre arealer med 91D0 Skovbevokset tørvemose og 91E0 Elle- og askeskov, der har fungerende grøfter.

Tabel 1: Forventede metoder og forvaltningstiltag for naturtyperne

Forventede metoder og forvaltningstiltag	**Skøn over omfanget af:**		
	Igangværende indsats/ha	**Behov for ny indsats/ha**	**Samlet indsats/ha**
Lysåbne naturtyper:			
Rydning af uønsket opvækst	-	op til 130	op til 130
Forbedring af hydrologi	-	op til 50	op til 50
Græsning eller høslæt	Ca. 45	op til 215	op til 260
Skovnaturtyper:			
Skov med fredskovspligt:			
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	Ca. 50	op til 20	op til 70
Urørt skov	Ca. 0,5	op til 1	op til 2
Forbedring af hydrologi	-	op til 1	op til 1
Skov uden fredskovspligt:			
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	Ca. 1	op til 40	op til 40
Urørt skov	-	op til 1	op til 1
Forbedring af hydrologi	-	op til 17	op til 17
Ny habitatnatur*:			
Udvidelser af naturtyper	Ca. 15	Ca. 3-5	Ca. 18-20

* I bilag 3 er der et kort, som viser potentielle områder for ny habitatnatur.

Arter

Det forventes, at den indsats, der igangsættes for naturtyperne vil sikre arterne på udpegningsgrundlaget. Det vurderes derved med baggrund i handleplanens mål, at det ikke er nødvendigt med en yderligere indsats for arterne.

Prioritering af den forventede forvaltningsindsats

Indsatsen i 1. planperiode skal standse tilbagegangen for naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget. I Natura 2000-planen er dette mål udmøntet i fire sigtelinjer:

1. Sikring af tilstanden af eksisterende naturarealer og arter
2. Sikring af de små naturarealer
3. Sikring af naturtyper og levesteder som ikke er beskyttede
4. Indsats for truede naturtyper og arter

De fire sigtelinjer lægger niveauet for den indsats, som handleplanmyndighederne skal gennemføre, og er udtryk for den nationale prioritering i 1. planperiode.

I første planperiode gælder indtil videre den med Grøn Vækst afledte nationalpolitiske præmis om frivillighed i Natura 2000-indsatsen, hvilket også er baggrunden for økonomiaftalen for 2013 ml. regeringen og KL, der lægger de økonomiske rammer for den kommunale Natura 2000-indsats.

Her beskrives de dele af indsatsprogrammet, som handleplanmyndighederne forventes at gennemføre med særligt fokus og tidligt i planperioden:

Lysåbne naturtyper
Kontakt til lodsejer der ejer lokaliteter med høj artstilstand (artsklasse 1) eller særlige artsforekomster prioriteres højest.

Skovnaturtyper
Opsøgende/faciliterende indsats over for lodsejere med en stor andel af områdets skovnatur-forekomster i høj tilstand.

Forventet effekt

Her beskrives den forventede naturmæssige effekt ved at gennemføre de enkelte aktiviteter.
Den faktiske naturmæssige effekt for naturtyper og arter vil løbende blive fulgt i det nationale overvågningsprogram, NOVANA.

Lysåbne naturtyper

Græsning eller høslæt

Hovedparten af de lysåbne naturtyper er betinget af græsning eller høslæt. Overlades de til sig selv uden drift, vil de gro til i høje urter og græsser og med tiden springe i krat og skov. Det er en naturlig proces, men hvis det får lov at ske, vil et stort antal arter blive skygget bort.
Græsning eller høslæt vil derfor have en stor positiv effekt på de fleste lysåbne naturtyper og vil ofte være en forudsætning for gunstig bevaringsstatus. Der er dog enkelte lysåbne naturtyper, som ikke eller kun i særlige tilfælde vurderes at have behov for afgræsning eller høslæt. Det drejer sig f.eks. om hængesæk og højmose.
Græsning eller høslæt er et middel til at bekæmpe invasive arter som f.eks. bjørneklo og glansbladet hæg samt problemarter som f.eks. gyvel og bjerg-rørhvene.
Når afgræsning foregår uden eller med begrænset tilskudsfodring eller ved høslæt (d.v.s. med fjernelse af den afslåede biomasse), vil effekten være særlig positiv, idet plejen i disse tilfælde både sikrer lysåbne forhold og fjerner næringsstoffer fra arealerne.
Græsning med kreaturer i et par år har ofte også den egenskab at det åbner arealet, herved vil en efterfølgende rydning være enklere at gennemføre og i nogle tilfælde minimal.

Rydning af uønsket opvækst

I forbindelse med pleje af lysåbne arealer vil det ofte være nødvendigt at foretage en rydning af buske og træer. Det vil typisk være arealer, hvor græsning eller slåning har været enten utilstrækkelig eller helt opgivet, og der har indfundet sig uønsket opvækst. Det kan f.eks. være bævreasp på overdrev og hede eller pilekrat i moser, enge og søer. Rydningen sikrer, at den flora og fauna, der trives med lysåbne forhold, ikke skygges bort. Desuden vil rydning ofte bidrage til at bekæmpe invasive arter som nåletræer og glansbladet hæg. Det er vigtigt, at det ryddede opvækst fjernes for at skabe gode vækstbetingelser for den lysåbne vegetation.

Ved rydning af arealer med stort potentiale for at udvikle ny habitatnatur vil den vegetation, der er karakteristisk for naturtypen, kunne indfinde sig efter få år. Det gælder særligt for tidlige tilgroningsstadier af naturtyperne.

Forbedring af hydrologi

Lukning af grøfter, fjernelse af drænrør mv. kan være afgørende plejetiltag for våde naturtyper som f.eks. rigkær, kildevæld, strandenge og hængesæk. Dette gælder også for en række arter tilknyttet våde naturtyper som f.eks. blank seglmos, kildevældsvindelsnegl, sumpvindelsnegl og skæv vindelsnegl.
Effekten af de mere naturlige vandstandsforhold vil typisk være, at fugtigbundsarterne bliver mere dominerende, og at der genindvandrer flere arter tilknyttet våd og fugtig bund. Desuden vil uønsket opvækst af træer og buske blive hæmmet, nedbrydning af førnelag vil ophøre og der vil opbygges nyt tørvelag. Det vil sikre mindre næringsfrigørelse og CO2-udslip.

Skovnaturtyper

Skovnaturtypebevarende drift og pleje

Med den *skovnaturtypebevarende drift og pleje* beskyttes skovnaturtyperne mod gødskning, sprøjtning og yderligere afvanding. I nogle tilfælde etableres mere naturlige vandstandsforhold.
Der sikres nogle af de naturmæssigt vigtige strukturer, f.eks. vedvarende skovdække, en vis andel uforstyrret jordbund, hule og døde træer. De karakteristiske træarter for skovnaturtyperne fremmes, og invasive arter kan bekæmpes. I særlige tilfælde plejes skovnaturtyperne med gamle driftsformer såsom skovgræsning og stævning. Den samlede forventede effekt er en sikring af skovnaturtyperne. Arter som f.eks. stor vandsalamander vil få forbedret deres levesteder i kraft af bevaring af træer med hulheder samt dødt ved.

Urørt skov

Udlæg til urørt skov sikrer fri dynamik og andre naturlige processer i skovens økosystem. Der vil efter en (længere) årrække typisk være mere dødt ved, flere store og hule træer, en uforstyrret jordbund samt mere naturlig hydrologi. På sigt vil der kunne ses en effekt på den flora og fauna, der er tilknyttet disse naturforhold. Den samlede forventede effekt er en sikring af skovnaturtyperne. Hovedparten af de skovlevende arter vil få forbedrede levesteder ved udlæg til urørt skov.

Forbedring af hydrologi i skov

Lukning af grøfter, fjernelse af drænrør mv. kan være afgørende plejetiltag for fugtige skovnaturtyper som skovbevokset tørvemose og elle- og askeskov samt for visse skovlevende arter. Effekten af mere naturlige vandstandsforhold i skovnaturtyperne vil typisk være, at de karakteristiske fugtigbundsplantearter knyttet til skovnaturtyperne bliver mere dominerende og flere arter genindvandrer. Samtidig vil førnelaget blive genopbygget, hvorved CO2 lagres og næringsstoffer tilbageholdes. Arter som f.eks. sumpvindelsnegl og stor vandsalamander vil typisk nyde godt af forbedret hydrologi, der kan give både flere levesteder og bedre kvalitet af de enkelte levesteder. Andre arter som odder kan mere indirekte blive tilgodeset, da øget vandstand kan medføre mindre færdsel i et område, og dermed færre forstyrrelser.

Ny habitatnatur

Den ny habitatnatur skal typisk sammenbinde små, fragmenterede forekomster af naturtyperne og/eller udvide arealet af truede naturtyper. Desuden kan det være for at øge levestederne for truede arter. Hvis udvidelserne sker på arealer med et stort potentiale for genskabelse af naturtyper, vil der med den nødvendige indsats (forbedring af vandstandsforhold, rydning mv.) og pleje (afgræsning eller høslæt) kunne udvikles ny habitatnatur på relativt få år. Det kan f.eks. være arealer, der tidligere har rummet naturtypen og som ligger i nær tilknytning til eksisterende arealer med naturtypen. Hvis udvidelsen derimod foregår på tidligere landbrugsjord, må udviklingen mod habitatnatur af høj kvalitet forventes at tage væsentlig længere tid (ofte flere årtier).

Arter

Det forventes, at den indsats, der igangsættes for naturtyperne vil sikre arterne på udpegningsgrundlaget.

Bilag 1: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 223:

Naturtypenr.	Naturtype	Handleplan-myndighed			I alt/ha
		Maiagerfjord Kommune/ha	Randers Kommune/ha	Naturstyrelsen /ha	
1330	Strandeng	6	-	-	**6**
4030	Tør hede	-	<1	-	**<1**
6120	Tør overdrev på kalkholdigt sand	<1	-	-	**<1**
6210	Kalkoverdrev	17	-	-	**17**
6230	Surt overdrev	47	9	-	**56**
7110	Højmose	-	<1	-	**<1**
7140	Hængesæk	2	3	-	**5**
7220	Kldevæld	7	10	-	**17**
7230	Rigkær	83	72	-	**155**
9110	Bøg på mor	-	<1	5	**5**
9130	Bøg på muld	2	-	5	**7**
9190	Stilkege-krat	1	4	57	**62**
91D0	Skovbevokset tørvemose	17	15	<1	**32**
91E0	Elle- og askeskov	1	<1	2	**4**
9160	Ege-blandskov	-	-	-	**-**
1110	Sandbanke				***ej kortlagt***
1150	Lagune				***Delvis kortlagt***
1160	Bugt				***ej kortlagt***
3140	Kransnålalge-sø				***Delvis kortlagt***
3150	Næringsrig sø				***Delvis kortlagt***
3160	Brunvandet sø				***Delvis kortlagt***
3260	Vandløb				***ej kortlagt***
5130	Enekrat				***Delvis kortlagt***
6430	Urtebræmme				***ej kortlagt***
I alt		**184**	**114**	**69**	**367**

Arter

1013	Kildevældsvindelsnegl
1014	Skæv vindelsnegl
1016	Sumpvindelsnegl
1166	Stor vandsalamander
1355	Odder
1393	Blank seglmos

Bilag 2: Fordeling af indsats mellem handleplan-myndigheder

I Natura 2000-planens indsatsprogram er der retningslinjer, hvor der er behov for en nærmere afklaring af, hvem der følger op på retningslinjerne. Det drejer sig om følgende retningslinjer:

Det samlede areal af sure overdrev og tør hede udvides med 8-10 ha.
Arealet af rigkær udvides med ca. 10 ha.

Der er aftalt følgende opgavefordeling mellem handleplan-myndigheder i Natura 2000-området:

	Handleplan-myndighed			**Total**
	Mariagerfjord Kommune/ha	**Randers Kommune/ha**	**Naturstyrelsen /ha**	**Total/ha**
Udvidelse af naturtyper	Ca. 11-13	Ca. 9-11	0	Ca. 20-24

Bilag 3: Kort med kortlagte naturtyper samt potentielle områder for ny habitatnatur

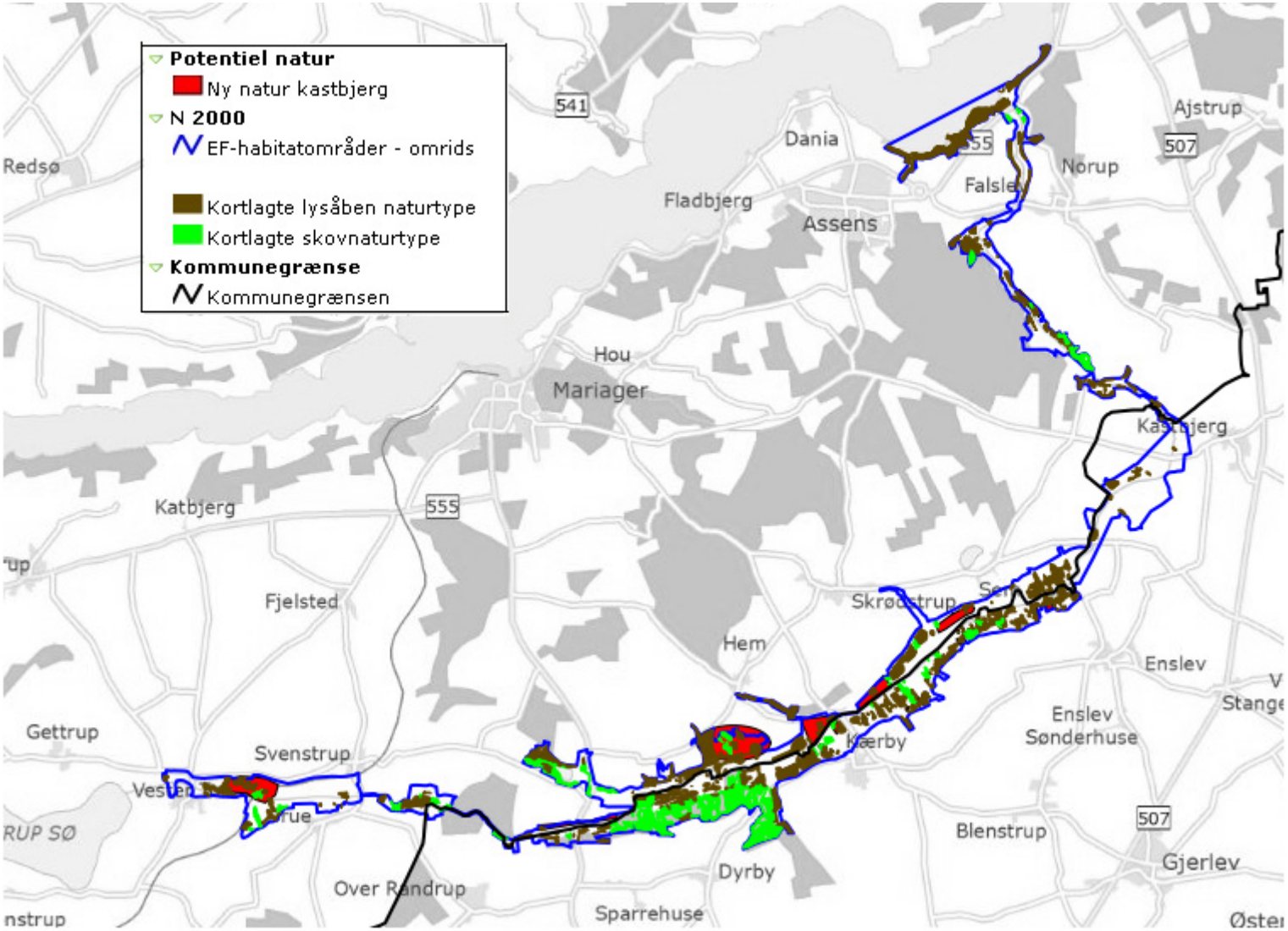

Bilag 4: Forklaring af Natura 2000-begreber m.m.

Begreb	Forklaring
Natura 2000	Natura 2000 er et netværk af områder i EU med særligt værdifuld natur. Natura 2000 er en samlebetegnelse for habitatområder og fuglebeskyttelsesområder. I Danmark tales om internationale naturbeskyttelsesområder, som også rummer Ramsarområder, og består af et eller flere af disse særligt udpegede områder. Natura 2000-områderne kan ses i Danmarks Miljøportal. Der er mere information om Natura 2000 på Naturstyrelsens hjemmeside
Udpegningsgrundlag	Udpegningsgrundlaget er en fællesbetegnelse for de arter og naturtyper, som findes indenfor et internationalt beskyttelsesområde og som er omfattet af listerne i habitatdirektivet eller fuglebeskyttelsesdirektivet, som forudsætter udpegning af beskyttelsesområder. Du kan finde udpegningsgrundlag her: Udpegningsgrundlag.
Naturtyper	Naturtyperne er defineret nærmere i "Habitatbeskrivelser, årgang 2010". Endvidere er alle danske naturtyper beskrevet på Naturstyrelsens hjemmeside.
Lysåbne terrestriske naturtyper	I Danmark er der 35 lysåbne terrestriske naturtyper: 1210 (Enårig vegetation på strandvolde), 1220 (Flerårig vegetation på stenede strande), 1230 (Klinter eller klipper ved kysten), 1310 (Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter), 1320 (Vadegræssamfund), 1330 (Strandenge), 1340 (Indlands-strandenge), 2110 (Begyndende klitdannelser), 2120 (Hvide klitter og vandremiler), 2130 (Stabile kystklitter med urtevegetation), 2140 (Stabile kalkfattige klitter med Empetrum nigrum), 2160 (Kystklitter med havtorn), 2170 (Kystklitter med gråris), 2190 (Fugtige klitlavninger), 2250 (Kystklitter med enebær), 2310 (Indlandsklitter med lyng og visse), 2320 (Indlandsklitter med lyng og revling), 2330 (Indlandsklitter med åbne græsarealer med sandskæg og hvene), 4010 (Våde dværgbusksamfund med klokkelyng), 4030 (Tørre dværgbusksamfund (heder)), 5130 (Enebærkrat på heder, overdrev eller skrænter), 6120 (Tørketålende græsvegetation på kalkrig jordbund), 6210 (Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund), 6230 (Artsrige overdrev), 6410 (Tidvis våde enge), 6430 (Bræmmer med høje urter), 7110 (Aktive højmoser), 7120 (Nedbrudte højmoser), 7150 (Lavninger på tørv med Rhynchosporion), 7210 (Kalkrige moser og sumpe med hvas avneknippe), 7220 (Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand), 7230 (Rigkær), 7140 (Overgangstyper af moser og hængesæk), 8220 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter), 8230 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter med pionerplantesamfund).
Sø- og vandløbsnaturtyper	I Danmark er der 7 sø- og vandløbsnaturtyper: 3110 (Kalk- og næringsfattige søer og vandhuller), 3130 (Ret næringsfattige søer og vandhuller), 3140 (Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger), 3150 (Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter), 3160 (Brunvandede søer og vandhuller), 3260 (Vandløb med vandplanter), 3270 (Vandløb med tidvis blottet mudder med enårige planter).
Skovnaturtyper	I Danmark er der 10 skovnaturtyper: 2180 (Skovklit), 9110 (Bøg på mor), 9120 (Bøg på mor med kristtorn), 9130 (Bøg på muld), 9150 (Bøg på kalk), 9160 (Ege-blandskov), 9170 (Vinteregeskov), 9190

	(Stilkege-krat), 91D0 (Skovbevokset tørvemose), 91E0 (Elle- og askeskov).
Kortlægning	Under forarbejdet til Natura 2000-planerne er en række naturtyper kortlagt ved en fysisk gennemgang af habitat-områderne. Naturtyperne er afgrænset og identificeret, og der er registreret oplysninger om struktur og artsindhold på arealerne. De kortlagte områder kan f.eks. findes på PRIOR.
Tilstandsklasse	Tilstandsklassen er udtryk for naturkvaliteten af den enkelte kortlagte naturtype. Tilstandsklassen er beregnet på baggrund af strukturindikatorer og artsdata, som er indsamlet ved kortlægningen. Ud fra strukturindikatorerne beregnes et strukturindeks, og tilsvarende beregnes et artsindeks ud fra de indsamlede artsdata. Hver især fortæller de to indeks noget om de aktuelle livsvilkår og den seneste historie på arealet. Tilstanden er en sammenvejning af de to indeks. Der er 5 tilstandsklasser: I. Høj tilstand II. God tilstand III. Moderat tilstand IV. Ringe tilstand V. Dårlig tilstand De to øverste klasser I og II opfylder Habitatdirektivets krav til gunstig bevaringsstatus under forudsætning af, at der foreligger en prognose der siger, at arealet også i fremtiden vil kunne opretholde den høje eller gode tilstand. Tilstandsklasse (inkl. struktur- og artstilstand) for en kortlagt naturtype kan ses på PRIOR.
Gunstig bevaringsstatus	En naturtypes bevaringsstatus er gunstig, når: - arealet med naturtypen i det naturlige udbredelsesområde er stabilt eller øges - den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for naturtypens opretholdelse, er til stede og vil være det fremover. - bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for naturtypen, er gunstig. En arts bevaringsstatus anses for gunstig, når: - bestandsudviklingen viser, at arten på lang sigt vil opretholde sig selv - artens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang eller vil blive mindsket - der er og sandsynligvis fortsat vil være et tilstrækkeligt stort levested til på lang sigt at bevare artens bestande
Natura 2000-plan	Natura 2000-planen fortæller, hvordan man skal behandle hvert af de 246 Natura 2000-områder, så man stopper tilbagegangen for naturtyper og arter i det enkelte område. Natura 2000-planen indeholder en basisanalyse af områdets aktuelle naturtilstand og trusler, mål for naturtilstanden og et indsatsprogram. Natura 2000-plan kan findes på Naturstyrelsens hjemmeside.
Natura 2000-handleplan	Natura 2000-planen udmøntes i handleplaner. En kommune skal således udarbejde en handleplan for, hvordan Natura 2000-planen vil blive realiseret inden for kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Kommunen skal efterfølgende sikre, at handleplanen gennemføres. På tilsvarende måde har Naturstyrelsen ansvaret for at udarbejde og gennemføre handleplaner for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.
Offentlige lodsejeres drifts- og	Offentlige lodsejere har mulighed for selv at udarbejde drifts- og

plejeplaner	plejeplan som opfølgning på en Natura 2000-plan. I Natura 2000-handleplanen skal der være resuméer af de offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner.
Invasive arter	Invasive arter dækker over plante- og dyrearter, der af mennesket er blevet flyttet fra en del af verden til en anden og her påvirker hjemmehørende arter negativt. Et almindeligt brugt eksempel er kæmpe-bjørneklo, som er ført til Danmark fra Kaukasus og nu giver problemer i eksempelvis moser, hvor den udkonkurrerer hjemmehørende plantearter.
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	I Natura 2000-tilskudsordning for skov er den skovnaturtypebevarende drift og pleje defineret på følgende måde: Alle arealer omfattes af en basissikring med følgende indhold: • Vedvarende skovdække • Ved skovdrift skal de karakteristiske træarter for skovnaturtypen fremmes • Ved foryngelse skal der anvendes en naturvenlig foryngelse • Ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Uforstyrret jordbund på mindst 2/3 af arealet • Ingen øget afvanding • Bevaring af eksisterende dødt ved og træer med hulheder • Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt Som minimum skal alle arealer i tilstandsklasse 1 omfattes af en supplerende sikring med én eller flere af følgende tiltag: • Bevaring af store træer til død og henfald • Bekæmpelse af invasive arter • Etablering af naturlige vandstandsforhold • Forberedelse til skovgræsning
Urørt skov	I Natura 2000-tilskudsordning for skov omfatter udlæg til urørt skov følgende restriktioner: • Ingen skovdrift • Ingen fjernelse af levende eller døde træer • Ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Ingen forstyrrelse af jordbunden • Ingen oprensning eller nygravning af grøfter • Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Mariagerfjord
KOMMUNE

Randers Kommune

ISBN 978-87-995715-0-5